

Nr 344.

Av herr **Forslund** och herr **Johanson, Karl August**, *i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt till tjänstepension för tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen, och för arbetare i statens tjänst.*

I proposition nr 222 till årets riksdag har Kungl. Maj:t framlagt dels förslag till reglemente angående tjänstepension för tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen (civila tjänstepensionsreglementet) och dels förslag till reglemente angående tjänstepension för arbetare i statens tjänst (tjänstepensionsreglementet för arbetare).

Kungl. Maj:ts avsikt med förslaget är enligt finansministerns anförande till statsrådsprotokollet icke i första hand att åstadkomma en ändring i själva pensionsförmånen. Behovet av en ny pensionslagstiftning har i stället framkallats därav, att de nuvarande bestämmelserna synas »i många hänseenden bristfälliga och otillfredsställande» på grund av sin oenhetliga och komplicerade karaktär. Endast i ett hänseende har i samband med förslaget att genom ett nytt pensionsreglemente nå större enhetlighet och överskådlighet i pensionsförhållandena föreslagits en själva pensionsförmånen berörande mera betydande förändring nämligen i fråga om pensionsåldern, som för de flesta befattningshavare har sänkts. Pensionsbeloppen ha däremot i huvudsak lämnats oförändrade. Det har visserligen inom finansdepartementet övervägts att i enlighet med 1930 års pensionssakkunnigas förslag beräkna pensionsunderlaget efter en något högre dyrortsgrupp än A-ort, men finansministern har »stannat för att förorda, att någon ändring i nu gällande pensionsunderlag för de ordinarie befattningar, vilka skulle bli underkastade den nya lagstiftningen, icke för närvarande kommer till stånd. Detta ställningstagande», fortsätter finansministern, »sammanhänger på det närmaste med den i det föregående antydda karaktär, som revisionen av pensionslagstiftningen enligt mitt förslag skulle få. Då denna revision enligt vad jag tillstyrkt skulle genomföras utan samband med omarbetning av lönebestämmelserna, har det synts mig icke lämpligen böra ifrågakomma att nu vidtaga förhöjning av pensionsunderlagen med därav följande omräkning av pensionsavdragen. Enligt mitt förslag blir revisionen av pensionsbestämmelserna, bortsett från pensionsrättens utsträckning till icke-ordinarie personal, väsentligen att betrakta såsom ett välbehövligt ordnande av pensionsvillkoren efter enhetliga och mera rationella grunder, medan den egentliga pensionsförmånen till storleken lämnas orubbad».

Så mycket mera överraskande äro de enstaka avvikelser från den allmänna principen, som dock gjorts och som för en grupp innebär en höjning

av pensionsunderlaget medan detta däremot för en annan utan motivering sänkts ungefär lika mycket. Denna senare grupp utgöres av de anställningshavare, vilkas pensionsrätt grundar sig på reglementena den 29 juni 1917 för statens järnvägars, telegrafverkets och vattenfallsverkets pensionskassor för pensionering av icke-ordinarie personal. De enligt detta reglemente med kompletterande tilläggsbestämmelser utgående pensionsbeloppen äro icke oväsentligt högre än de i det nya reglementsförslaget upptagna. Mot de sålunda i gällande reglementen bestämda pensionsunderlagen svara emellertid också relativt höga avgifter som de ifrågavarande grupperna sålunda ha betalat sedan reglementet år 1918 trädde i kraft. De höga avgifterna ha ansetts motivera ett pensionsunderlag, som vid full tjänstetid överstiger de nu föreslagna beloppen, även fast avgiftsåren för dem, som inom den närmaste tiden avgå med full tjänstetid, väsentligt understiga det fastställda antalet. Det synes oss inte överensstämma med det nya reglementsförslagets deklarerade avsikter att sålunda beröva en grupp viss förmån, till vilken gruppen själv berättigat sig genom egna bidrag under många år.

Det nya pensionsreglementet kan visserligen i här berörda avseende sägas ha principiellt följt 1930 års pensionssakkunnigas förslag vid fastställande av pensionsunderlag för såväl tjänstemän som arbetare. Man synes emellertid ha förbisett betydelsen av, att sakkunnigas förslag dels upptog en höjning av den dyrortsgrupp, på vilken pensionsunderlaget skulle beräknas och dels grundade pensionsunderlaget på en lön för tjänstemännen, vari ett dyrtidstillägg på 17 procent inräknats. På grund av denna beräkningsmetod skulle en genomgående höjning av pensionsunderlagen ha ägt rum för tjänstemännen. I enlighet med de sålunda höjda pensionsunderlagen fastställdes beloppen lika för yrkesarbetare och 5:te lönegradens tjänstemän. Då förhållandena emellertid ännu icke tillåtit dyrtidstilläggens inarbetande i lönerna och sålunda hela lönefrågans rationella ordnande, har man i det nya pensionsreglementet avsett att stanna vid nuvarande pensionsunderlag. Detta har också i huvudsak skett, men för de här berörda grupperna har det kommit att betyda en avsevärd sänkning.

Visserligen ha även pensionsavdragen (avgifterna) för berörda personalgrupper föreslagits väsentligt sänkta i det nya reglementsförslaget. För de anställningshavare, som härefter inträda i kassorna eller som nyligen inträtt däri, innebär detta visserligen en kompensation, även om det är sannolikt, att berörda personalgrupp hellre skulle ha underkastat sig de högre avgifterna för att därmed berättiga sig till en högre pension. Men för dem som sedan 1918 tillhört kassorna och sålunda under halva avgiftstiden betalat en dubbelt så hög avgift måste det framstå som en orättvisa att plötsligen beräkna pensionsunderlaget på de lägre avgifterna. De avgifter ifrågavarande personalgrupper betalat under sina 17 avgiftsår överstiga i vissa fall med över 50 procent de avdrag, som enligt

det nya reglementet skulle verkställas under samtliga 30 avdragsår. Obestridligen synes en utjämning av denna verkan av det nya reglementet vara motiverad av verkliga rättsskäl, då den ifrågavarande personalgruppen genom sina hittills erlagda höga avgifter måste anses ha gjort sig berättigad till en högre pension än den på de lägre avgifterna grundade.

Den rättvisa, varpå krav på ett högre pensionsunderlag för berörda personalgrupper onekligen kan anses grundad, synes oss motivera en övergångsbestämmelse av samma reala innebörd som den för tjänstemän föreslagna i reglementsförslagets övergångsbestämmelser, punkt 6. Såsom en lämplig form för den utfyllnad av ifrågavarande gruppers pensionsunderlag vi anse rättvisan motivera, skulle enligt vår mening kunna anses ett fortsatt utgående av pensionstilläggen enligt kungl. förordningarna nr 360 år 1922 och nr 280 år 1925.

Såsom ovan nämnts har i Kungl. Maj:ts förslag till nytt pensionsreglemente föreslagits höjning av pensionsunderlaget för en grupp, nämligen lokpersonalen, vars pensionsunderlag föreslås höjt till 13:e lönegraden för lokförare och 8:e lönegraden för eldare, ehuru de i löneplanen äro inplacerade i respektive 12:e och 7:e lönegraderna. Motiveringen härtill är att lokpersonalens avlöning till en del består av loktjänstgöringspengar, och att deras faktiska lön sålunda är högre än den som utgår i de lönegrader, där de äro inplacerade. För att de skola komma i åtnjutande av en pension, som på samma sätt som för övriga grupper svarar mot deras inkomst, har det ansetts, att pensionsunderlaget liksom också pensionsavdragen skola fastställas med hänsyn till deras hela inkomst, sålunda inklusive loktjänstgöringspengarna. Emellertid har vid förslagets utarbetande förbisetts, att även en annan personalgrupp delvis åtnjuter sin avlöning i form av loktjänstgöringspengar, nämligen maskinbiträden i loktjänst. I 1930 års pensionssakkunnigas förslag är detta visserligen inte nämnt, men det beror därpå, att gruppen maskinbiträden i loktjänst tillkommit först genom beslut av 1933 års riksdag och sålunda icke existerade då pensionssakkunniga avgåvo sitt betänkande. Under förutsättning att riksdagen beslutar den föreslagna höjningen av pensionsunderlagen för lokpersonalen synes det billigt att även maskinbiträden i loktjänst komma i åtnjutande av en motsvarande förhöjning och sålunda beträffande pensionsunderlag placeras i 7:e lönegraden.

I fråga om pensionsåldern innehåller förslaget till nytt pensionsreglemente bestämmelser om dennas fastställande till 60 år för lönegraderna 1—12, samt för de övriga med några undantag till 65 år. Det torde visserligen med en viss rätt kunna sägas, att det på befattningshavarna i de lägre lönegraderna i allmänhet ställes större krav på rörlighet och fysisk uthållighet än för de högre lönegraderna. Trots detta torde även arbetet i de högre lönegraderna i många hänseenden vara så pressande, att de med ett visst fog kunna ställa anspråk på att komma i åtnjutande

av den förmån det innebär att redan vid 60 år kunna lämna tjänsten med full pension, även då icke sjukdom direkt tvingar därtill. Enligt finansministerns anförande till statsrådsprotokollet synes han inte heller vara främmande för denna tankegång. Då han icke dess mindre stannat vid att föreslå en pensionsålder av 65 år, så innebär detta visserligen en sänkning av 2 år för de allra högsta lönegraderna men däremot för mellangraderna ingen sänkning alls. Vi kunna inte finna denna gränsdragning motiverad.

Måhända kan man med ett visst fog göra gällande, att befattningshaverna i de högsta lönegraderna inte på samma sätt träffas av den moderna tidens rationaliseringssträvan, därför att deras arbete inte i samma mån låter sig mekaniseras. Den uppdrivna arbetstakten och hetsen i hela den mänskliga verksamheten i det moderna samhället måste dock öva inflytande även på de högsta posterna. Den kräver sannolikt en intellektuell anspänning, till vilken gångna tider inte uppvisade motstycke. Med de allt större krav som det moderna samhällslivet ställer på statens verksamhet måste det vara av en växande betydelse att inte på de högsta posterna ha män, som i huvudsak ha sina bästa arbetsår bakom sig, och som på grund därav också måste ha förlorat något av sin energi, uppslags- och initiativrikedom. Inte heller statsfinansiella skäl torde nödvändiggöra att nära nog samtliga befattningshavaregrupper över 12:e lönegraden kvarstanna till en förhållandevis hög pensionsålder. De ökade utgifter för pensioner, som staten skulle få, därest samtliga befattningshavare pensionerades vid 60 år, uppvägas till mycket stor del av de lägre löner, som deras efterträdare betalas, därför att de ännu inte hunnit upp i de högre lönegraderna. Härtill kommer att de yngre befattningshavare, som kvarstå i tjänst och övertaga de avgångnas arbete, självfallet äro både arbetsdugligare och initiativrikare, vilket är en direkt vinst för staten, som, även om den inte kan uppskattas i pengar, därför icke är mindre reell.

Om vi från dessa utgångspunkter icke föreslå 60 års pensionsålder för alla grupper, så är det därför att måhända en lång tjänstgöringsbanas erfarenheter äro av större betydelse på de högsta posterna. Men utan tvivel skulle med fördel för staten pensionsåldern kunna sänkas till 60 år för lönegraderna upp till och med 20 och för de övriga, med undantag för dem för vilka lägre pensionsålder särskilt stadgas, 63 år.

Härtill vilja vi föreslå en ytterligare sänkning av pensionsåldern för lokpersonalen vid statens järnvägar, vilken redan nu är fastställd till 60 år. Att pensionsåldern för lokpersonalen redan nu fastställts till 60 år bevisar i och för sig de krav på fysisk och andlig hälsa denna tjänst ställer. Dessa krav ha med tiden ökats på grund av de större och tyngre tågen och stegrade körhastigheten. De periodiskt återkommande undersökningarna av synskärpan visa svårigheterna att tillfredsställa de höga

krav som ställas på denna personal. På dessa grunder är det fullt motiverat att fastställa lokpersonalens pensionsålder till 58 år.

Med stöd av vad vi sålunda anfört få vi hemställa, att riksdagen måtte besluta,

dels att för arbetarpersonal som är underkastad pensionsreglementena av den 29 juni 1917 för statens järnvägars, telegrafverkets och vattenfallsverkets pensionskassor för pensionering av icke-ordinarie personal måtte fortfarande utgå pensionstillägg enligt kungl. förordningarna nr 360 år 1922, nr 280 år 1925,

dels att därest riksdagen beslutar att pensionsunderlagen för lokförare och lokeldare vid statens järnvägar skola vara de för 13:e respektive 8:e lönegraderna gällande, pensionsunderlaget för maskinbiträden i loktjänst måtte fastställas till detsamma, som gäller för 7:e lönegraden,

dels slutligen att pensionsåldern måtte sänkas för samtliga befattningshavare i lönegraderna 1—20 till 60 år och för övriga, med undantag för dem för vilka lägre pensionsålder särskilt stadgas, till 63 år samt för lokpersonal till 58 år.

Stockholm den 5 april 1934.

Albert Forslund.

Karl A. Johanson.

